

प्रिय शिक्षकअंतरीचा ज्ञानदीप प्रज्वलित करा !

माझ्यासाठी पाठ्यपुस्तके लिहिणारे आणि अभ्यासक्रम निवडणारे लोक मला आयुष्य चांगले बनण्यासाठी सामायिकतेची जाणीव किती आवश्यक वाटते हे तुम्हाला सांगूच शकणार नाहीत .सामायिकतेच्या जाणीवेशिवाय मला हे कळूच शकणार नाही की मर्यादा या झुगारून देण्यासाठी असतात . .त्यांच्या बंधनात राहाण्यासाठी नव्हे . उदाहरणार्थ मी माझे घर स्वच्छ करतो पण... कचरा रस्त्यावर नेऊन टाकतो . कारण “माझे स्वतःचे” असल्याच्या जाणीवेमध्ये रस्ता सामील नसतो . मी स्वतःच्या मुलाला जेवण देतो पण मोलकरीण जेवली आहे की नाही याची चौकशी करत नाही कारण तिची भूक मी माझ्या भुकेमध्ये जमेस धरलेलीच नसते . मी माझ्या मुलांना सिनेमा पाहायला घेऊन जातो पण शेजा-यांच्या मुलांना विचारत नाही . कारण माझ्या पालकत्वाच्या जाणीवेत शेजा-यांची मुले सामील नसतातच .तर प्रिय शिक्षक..... . मला सामावून घेणे शिकवा .

मी तुम्हाला विनंती करतो की , मला संवाद साधायला शिकवा...

निवड चाचण्या आणि जीवघेणी स्पर्धा यांच्या कुतरओढीत मी जसजसा अडकत जाईन तसतसे प्रत्येकजण मला , माझे जगणे हे मी दुस-यावर किती छाप पाडू शकतो त्यावर कसे अवलंबून आहे हे पटवेल...आणि त्या भरत मी जसजसा छाप पाडायला जाईन तितका संवाद कमी होत होईल . मला अशा पद्धतीने बोलायला आणि लिहायला शिकवा की मी मला खरोखर आतून जे वाटते आहे तेच बोलू शकेन .

मला लहान मुलांच्या निरागसतेने आणि फुलांच्या मुक्त सौंदर्याप्रमाणे संवाद साधायला शिकवा .
मला माझ्यापेक्षा कमी कुवतीच्या आणि कमी अधिकार मिळालेल्या लोकांशी संवाद साधायला शिकवा .
मला माझ्या आधी जन्माला आलेल्या आणि माझा वारसा चालविणा-यांशी संवाद साधायला शिकवा .
मला सजीव आणि निर्जीव गोष्टींशी संवाद साधायला शिकवा .

मी तुम्हाला विनंती करतो की , मला गोष्टीचे स्वभावधर्म समजून घ्यायला शिकवा .

प्रिय शिक्षक , मला सतत निरर्थक बनत चाललेल्या या जगात अर्थपूर्णता शिकवा . मला केवळ चांगले काय आणि वाईट काय ते शिकवू नका .कारण मी कायम इतका सुदैवी असूच शकत नाही की फक्त सुखाच्या किंवा आत्यंतिक दुःखाच्या घटनांचाच मी साक्षीदार असेन .

जिथे देवाचे पाय मातीचे असतात आणि देवदूतांमध्ये माणूस जास्त आणि देवत्व कमी असते अशा या जगात मी आध्यात्मिक गुरूंच्या लुडबुडीशिवाय सभोवतालच्या गोष्टींमधील अर्थ समजावून घेऊ शकेन असे शिक्षण द्या .

मला अशा पद्धतीने शिकवा ज्याद्वारे मी सर्व गोष्टींमधून काहीतरी चांगले आणि सर्वजणांकडून काहीतरी ज्ञान मिळवू शकेन .आणि निर्णायक क्षणांमध्ये मात्र निर्णय मीच घेऊ शकेन .

तुम्ही मला संकटकाळात कसे वागायचे ते शिकवाल त्याचबरोबर मनात पूर्वग्रह न ठेवता त्याच्यातून कसे बाहेर यायचे तेही शिकवा .

कारण आयुष्यात असेही प्रसंग येतील जेव्हा मी ज्यांना मानत होतो ते ते पराभूत झाले . मला ताकद आणि धैर्याचे महत्त्व शिकवणारेच कोलमडले . अशा अवघड क्षणांमध्ये माझी सर्जनशीलतेचा , जी मानवाच्या सहजस्वभावाचाच एक भाग आहे , तिचा आनंद घ्यायची वृत्ती पूर्वग्रहदूषित होऊ नये .

प्रिय शिक्षक मी तुम्हाला विनंती करतो की ...मला शिकवा पण त्याहून जास्त म्हणजे कसे शिकायचे असते तेही शिकवा .

या भव्य जगात जिथे मी स्वतःसाठी आणि दुस-यांसाठी जगणार आहे . .तिथे एकदा शिकणे पुरेसे नाही . माझी सतत नवीन आणि अवघड गोष्टी शिकण्याची तयारी लागेलच .ज्यातील काही मला कमीत कमी वेळात शिकण्याची गरज भासेल . या सगळ्यातून मी जे काही शिकू शकतो त्यापेक्षा जास्तीतजास्त शिकणे महत्त्वाचे ठरेल . नवनवीन पद्धतीने गोष्टी कशा शिकायच्या ते मला शिकवा .ज्याद्वारे शिक्षण ही माझ्यासाठी एक आनंददायक गोष्ट ठरेल .

तुम्ही मला कसे शिकायचे ते शिकवाल तेव्हाच मी तुम्हाला विनंती करतो की मला अप्रचलित गोष्टींमधून सुद्धा कसे शिकायचे ते शिकवा .

मला सामान्य माणसांकडून कसे शिकायचे ते शिकवा .माझ्या आयुष्यात लहान लहान गोष्टी करून माझ्या मनाला भिडणा-या लोकांकडून काय शिकायचे ते मला शिकवा . जे कोणत्याही वर्गात कधीच शिकवले जात नाही .

शाळेच्या बसच्या ड्रायव्हरकडून , ज्याला माझ्या आधी उठावे लागते , मला स्वतःच्या कामाची जाणीव असणे शिकवा .

सेवाभावी सिस्टर्स कडून कनवाळू पणा शिकायला शिकवा , ज्यांच्या मृदूल करामध्ये मृत्यूसुद्धा लहान वाळासारखा शांत झोपी जातो .

वाहतूक पोलिसांकडून मला समाधानी राहायला शिकवा..... जो स्वतःच्या आयुष्याचे ७६८०० तास वाहतूक नियंत्रणासाठी रस्त्यावर उभा राहून कार्वन मोनॉक्साइड छातीत भरून घेतो व पगार मिळवतो .

मुंगी कोणीही रखवालदार नसताना व मधमाशी तिच्या डोक्यावर कोणीही नसताना काम करण्यासाठी जशा रोज स्वयंस्फूर्तीने जाग्या होतात तशी स्वयंशिस्त शिकणे शिकवा .

मला जसे अप्रचलित गोष्टींमधून शिकणे शिकवाल तशीच मी विनंती करतो की निसर्गात साखळीप्रमाणे घडणा-या गोष्टींची समज शिकवा .

लाटा उठतात त्यापेक्षाही त्या कशा एखादी गोष्ट वेदून टाकतात ते शिकायला शिकवा . मी झाडे पाडतो . अनेक जीवजंतू रासायनिक खते आणि विषारी फवारे यांच्या अमर्याद वापराने नष्ट होतात .शहरात माझ्या भरमसाठ वापरण्यामुळे वस्तूंचा कचरा निर्माण होतो .या सर्वातून निसर्गातील नैसर्गिक गोष्टींमध्ये असमतोल निर्माण होतो व यातून विध्वंस आणि मृत्यू जन्माला येतो .जो एक दिवस मी जे काही करत असेन ते वाजूला फेकून मलाही वेदून टाकेल याची जाणीव द्या .

आजकाल अनेकदा मी आकाशात एखादा कुजलेले मांस खाणारा पक्षी पाहातो .

प्रिय शिक्षक मला सांगा , सगळे गाणारे पक्षी कुठे गेले ?

आणि हेही सांगा की माझ्या खिडकीतील तावदानांवर ओळीने बसलेले ते मला परत कधी दिसतील ?

मी तुम्हाला विनंती करतो की मला फक्त उत्तरे देण्यायोग्य बनवू नका . . तर प्रश्न विचारायची ताकद पण द्या .

कारण प्रत्येकजण मला सांगितल्याप्रमाणे करायला सांगतो . मी सामाजिक , आर्थिक , राजकीय बंधनात गुदमरायला लागलो आहे , जिथे आपण प्रश्न विचारत नाही म्हणून प्रगती ओलीस पडली आहे .

जर आपण प्रश्न विचारले तरच उत्तरे मिळू शकतात .जर आपल्याला उत्तरे मिळाली तर आपण आपला स्तर उंचावण्याचा शक्यता पडताळून पाहू शकतो .जर आपण प्रश्न विचारले तर आपण जबाबदार राहायला शिकतो .आपण हे स्वीकारायला शिकतो की जर आपण प्रश्न विचारले तर आपल्यालाही कोणी तरी प्रश्न विचारू शकते .या परस्परांवर अवलंबून असण्यामुळे विश्वास निर्माण होईल आणि गोष्टींचा समतोल आपोआप साधला जाईल .

जसे तुम्ही मला प्रश्न विचारायला शिकवाल तशीच मी तुम्हाला विनंती करतो की . .मला 'मला माहित नाही' असे म्हणायलाही शिकवा .

नम्रपणाने , प्रिय शिक्षक , मी हे मान्य करायला हवे की माझ्याकडे सगळीच उत्तरे नसणार .मला उत्तर माहिती नसेल तर मला ते **माहिती नाही** असे म्हणायला शिकवा .मला हे माहिती आहे की **मला हे माहिती नाही** हे म्हणायला धैर्य आणि आत्मविश्वास लागतो .मी माझ्याभोवती अनेक लोकांना गप्प बसताना पाहातो ज्यांनी खरेतर स्वतःच्या अज्ञानाचा स्वीकार केल्यामुळे त्यांना नवीन नाती जोडता आली असती आणि काहीतरी ज्ञानही मिळवता आले असते .मला माहिती नाही असे म्हणायची ... ज्या म्हणण्यातून मला त्या क्षणापुरती लाजही वाटू शकते त्यातही नाही म्हणायची ताकद मिळवायला शिकवा .

कारण प्रिय शिक्षक मी जेव्हा मला माहिती नाही म्हणायला शिकतो तेव्हा माझा आत्मविश्वास वाढीस लागतो .मी जसा आहे तसा आरामात राहू शकतो . आणि त्यामुळे मला या भ्रामक जगात जास्त खरा राहाता येईल .

जसे मला माहिती नाही असे म्हणायला शिकवाल तसेच मी विनंती करतो की मला मदत शोधायला शिकवा .

मी जितके जास्त मिळवेन आणि माझे स्थान जितके उंचावेल तितका मी असहाय्य होत जाईन .मला गोष्टींबद्दल कमीत कमी माहिती मिळत जाईल .अशा असहाय्य अवस्थेत मदत मागण्यासाठी माझा अहंकार आडवा येईल .मला माझ्या कामाच्या ठिकाणी . .मदत मागणे हे दुवळेपणाचे लक्षण आहे असे काहीतरी भ्रम निर्माण होतील .

मला सामान्य माणसांकडून मदत शोधणे शिकवा .प्रिय शिक्षक मला हे शिकवा . .की फुलाला परागकियेसाठी भुंग्याची मदत लागते .पाणीही स्वतःला आकाशापर्यंत नेण्यासाठी वा-याची मदत घेते .

प्रिय शिक्षक...जगाचा पालनकर्ता देवदेखील माझ्या थोड्याशा मदतीने काम करू शकेल .त्यामुळे इतरांना मदत मागायची मला लाज वाटू नये हे शिकवा .

संदर्भ : इंटरनॅशनल ॲकेडमी फॉर क्विंटिव्ह टीचिंग बेंगलोर...यांच्या उद्घाटनाचे भाषण सुब्रतो बागीची हे माईड ट्री कन्सल्टिंग प्रा .लिचे सहसंस्थापक आणि सीइओ आहेत .

अनुवाद : नीलांबरी जोशी